біології та методики навчання природничих дисциплін у системі «ЗВО-школа». *Scientific Issue Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: Biology*. 2022. https://doi.org/10.25128/2078-2357.21.4.12

УДК 2:37.033:17

ВИКОРИСТАННЯ ОБРАЗІВ ТВАРИН СВЯТОГО ПИСЬМА ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ ТА ЕТИКИ В ОСВІТІ

Кіндій С. М., Шевчик Л. О.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
E-mail: kindiisofia@gmail.com

Сучасна освіта потребує дієвих засобів формування у здобувачів цілісного світогляду, де природничо-наукові знання поєднуються з духовно-етичними цінностями. Образи тварин Святого Письма становлять унікальний міждисциплінарний матеріал, оскільки одночасно належать до сфери біології (як реальні види фауни Палестини й суміжних регіонів) та сфери культури, релігії й моралі (як символи людських чеснот і пороків). Звертання до цих образів на уроках біології розширює виховний потенціал предмета, сприяє формуванню екологічної свідомості, шанобливого ставлення до живого та інтеграції природничої освіти із загальнолюдськими цінностями [3, 4]. В умовах сучасних викликів – глобальної екологічної кризи, війни та морально-етичних деформацій суспільства – таке інтегроване навчання набуває особливої актуальності.

Огляд джерел засвідчує, що означена тематика розкривається з різних позицій. Г. Геллей у «Біблійному довіднику» подає короткий коментар до текстів Святого Письма та контекст згадування тварин, що дозволяє правильно інтерпретувати їхні образи [1]. Найбільш системно зоологічний матеріал Біблії опрацював А. О. Топачевський у книзі «З Божого саду. Рослини і тварини у Святому Письмі», де охарактеризовано видовий склад, біологічні особливості та символічне значення згаданих організмів [4]. Педагогічні аспекти формування у

школярів емоційно-ціннісного ставлення до природи висвітлено у працях А. В. Степанюк, зокрема у статті «Стратегія поведінки людини в біосфері», де обґрунтовано принципи екоетичного виховання [3]. Природоохоронний вимір питання представлено у «Червоній книзі України. Тваринний світ» за редакцією І. А. Акімова, де наведено сучасний стан популяцій багатьох видів ссавців, образи яких знаходимо у Святому Письмі [5]. Систематичний опис класу Mammalia, до якого належать досліджувані тварини, ґрунтовно подано в електронному підручнику Й. В. Царика та ін. «Зоологія хордових» Львівського національного університету імені Івана Франка [2].

Мета дослідження – обґрунтувати дидактичний потенціал образів ссавців, згаданих у Святому Письмі, як засобу розвитку духовності та етики в освітньому процесі з біології. Об'єкт дослідження – процес духовно-морального та екологічного виховання здобувачів освіти на уроках природничого циклу. Предмет дослідження – образи ссавців Святого Письма як засіб формування ціннісних орієнтацій, етичних установок та біологічної грамотності учнів. Дослідження проводилися на прикладі ссавців, описаних у Святому Письмі, із залученням систематичної характеристики кожного виду та їхнього сучасного природоохоронного статусу в Україні.

Опрацювання літературних джерел [1, 4] дозволило укласти узагальнений анатомо-систематичний перелік ссавців, що згадуються у Святому Письмі та поширені (історично чи сьогодні) на території Близького Сходу й України. Перелік налічує 12 видів ссавців, що належать до 12 родів, 9 родин, 5 рядів класу Ссавці (Mammalia) (таблиця).

Аналіз літературних джерел [1, 4] показав, що тварини у Святому Письмі виступають не лише як представники реальної фауни Близькосхідного регіону, а й як носії потужних виховних та символічних смислів. Лев у Книзі пророка Даниїла (Дан. 6:16–24) уособлює силу та сміливість; вівця й бик у книгах Буття та Левит (Бут. 27:9; Лев. 1:2) – образ жертви та слухняності; коза постає у притчі про Страшний Суд символом морального вибору (Мф. 25:32–33); сарна виражає благородство і красу (Пісн. 2:8–9); вовк – жорстокість і віроломність (Мф. 7:15); ведмідь – справедливу кару (2 Цар. 2:23–25); кінь – войовничість (Йов. 39:19–25); осел –

лагідність і мирні наміри, що особливо яскраво розкривається в епізоді в'їзду Ісуса до Єрусалима (Лк. 19:29–39); верблюд – попередження про небезпеку багатства (Мф. 19:23–24). Даман капський (шафан) та нетопир-карлик належать до нечистих тварин (Прип. 30:26; Лев. 11:5, 19) і відкривають можливості для розмови з учнями про культурно-історичну зумовленість харчових приписів.

Серед 12 досліджених видів частина має близькі аналоги у фауні України (вовк, сарна європейська, кінь свійський, бик, вівця, коза). Ведмідь бурий (*Ursus arctos*), підвид якого фігурує у Святому Письмі як сірійський коричневий ведмідь, занесений до Червоної книги України, як і низка видів кажанів родини лиликових (Vespertilionidae) [5]. Це актуалізує розмову про відповідальність людини за збереження біорізноманіття. Інтеграція біблійних образів у курс біології сприяє реалізації компетентнісного підходу, формуванню ціннісного ставлення до природи, розвитку критичного мислення та міжпредметних зв'язків між біологією, етикою, літературою й релігієзнавством. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методичних рекомендацій та системи компетентнісно орієнтованих завдань для уроків біології у 6–9 класах.

Таблиця

Перелік ссавців, образи яких використовуються у Святому Письмі

№	Українська назва	Латинська назва	Рід	Родина	Ряд
1	Лев	*Panthera leo*	Panthera	Felidae	Carnivora
2	Вовк	*Canis lupus*	Canis	Canidae	Carnivora
3	Ведмідь сірійський коричневий	*Ursus arctos syriacus*	Ursus	Ursidae	Carnivora

№	Українська назва	Латинська назва	Рід	Родина	Ряд
4	Осел	*Asinus africanus*	Asinus	Equidae	Perissodactyla
5	Кінь дикий	*Equus caballus*	Equus	Equidae	Perissodactyla
6	Бик свійський	*Bos taurus*	Bos	Bovidae	Artiodactyla
7	Вівця свійська	*Ovis aries*	Ovis	Bovidae	Artiodactyla
8	Коза свійська	*Capra hircus*	Capra	Bovidae	Artiodactyla
9	Сарна європейська	*Capreolus capreolus*	Capreolus	Cervidae	Artiodactyla
10	Верблюд двогорбий	*Camelus bactrianus*	Camelus	Camelidae	Artiodactyla
11	Даман капський	*Procavia capensis*	Procavia	Procaviidae	Hyracoidea
12	Нетопир-карлик	*Pipistrellus pygmaeus*	Pipistrellus	Vespertilionidae	Chiroptera

Список літератури

1. Геллей Г. Г. Біблійний довідник Геллея: Короткий біблійний коментар. Торонто: Всесвітня християнська місія, 1985. 857 с.
2. Зоологія хордових : підручник/ Й.В. та ін.; за ред. Й.В. Царик. Львів, 2015.3326 с. URL: https://bioweb.lnu.edu.ua (дата звернення: 26.02.2026).
3. Степанюк А. В. Стратегія поведінки людини в біосфері. Біологія і хімія в школі. 1999. № 2. С. 22–25.
4. Топачевський А. О. З Божого саду. Рослини і тварини у Святому Письмі. Київ: Веселка, 2014. 279 с.

5. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. Київ: Глобалконсалтинг, 2009. 600 с.

УДК 58.0826006953+908(477)

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ТА КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ БІОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Кузь М. М.

Хмельницький національний університет
E-mail: kzmkhl10@ukr.net

У роботі досліджено проблему формування медіаграмотності та навичок критичного аналізу біологічної інформації у здобувачів освіти. Стрімкий розвиток цифрових технологій та масове поширення псевдонаукових теорій (антивакцинаторство, ГМО-фобія, фейкові методи лікування) вимагають трансформації підходів до навчання біології. Визначено ключові інструменти та методичні прийоми, що сприяють розвитку критичного мислення учнів та студентів під час роботи з медіатекстами природничого спрямування.

Сучасний інформаційний простір перенасичений даними, значна частина яких стосується здоров'я людини, екології та біотехнологій. Під час кризових ситуацій, таких як пандемії або екологічні катастрофи, суспільство стикається з явищем «інфодемії» – лавиноподібним поширенням неперевіреної інформації. Для сучасної молоді здатність відрізнити науковий факт від маніпуляції чи відвертої дезінформації є критично важливою життєвою компетентністю. Тому інтеграція медіаграмотності в курс біології є актуальним завданням сучасної освіти. Обґрунтовано методики, що дозволяють учням та студентам відрізняти наукові факти від заідеологізованих догм, фейків та маніпуляцій**.**

Аналіз методів інтеграції медіаосвітніх елементів у процес навчання біології для формування у здобувачів освіти навичок критичного аналізу природничого контенту. Визначити ключові критерії медіаграмотності, необхідні для деконструкції та критичного аналізу заідеологізованої біологічної інформації в освітньому процесі [1, 2].